



Entrevista a Milagros Pérez Oliva, periodista
i Premi Margarita Rivièrè

"NO QUEDA CLAR COM SERÀ EL PERIODISME DEL FUTUR"

Milagros Pérez Oliva és la primera guardonada amb el Premi Margarita Rivièrè al rigor periodístic amb visió de gènere impulsat per l'Associació de Dones Periodistes de Catalunya amb el suport del Col·legi de Periodistes i l'Ajuntament de Barcelona. En aquesta entrevista, Pérez Oliva, que fa més de trenta anys que treballa a *El País*, repassa, amb mirada lúcida i analítica, el paper, pioner, que va tenir Rivièrè en la professió, a més de reflexionar sobre els problemes amb què topen les diferents generacions de periodistes.

TEXT JORDI ROVIRA
FOTO SERGIO RUIZ

Tu has guanyat altres guardons, però el Premi Margarita Rivièrè porta el nom d'una persona a qui coneixies i que ha mort recentment. Com et sents?

Una mica aclaparada. La Margarita col·laborava amb *El País* i dos dies abans de morir vaig trucar-li perquè m'enviés l'article. Al mateix temps, el seu marit m'estava trucant per dir-me que no ho podria fer. Realment va ser una pena. Era una dona molt coratjosa i fins a l'últim moment va estar amb la pulsio de l'actualitat. Aquest premi és una responsabilitat molt gran, perquè era de les pioneres del periodisme, de les que ha obert camí en la professió. I també va ser pionera a l'hora d'assumir responsabilitats i pel periodisme compromès, ja que era molt inquieta i no

es conformava amb la primera explicació. Sempre buscava les causes de les coses. Des d'aquest punt de vista, hem perdut un referent intel·lectual important.

El jurat destacava la teva "excel·lència periodística". Ara bé, es pot aconseguir aquesta excel·lència amb les condicions laborals actuals? En una enquesta del *Report.cat*, un 54% dels periodistes se sentien explotats...
El clima a les redaccions ha canviat molt. Venim d'una exuberància econòmica, sobretot als vuitanta i noranta i, de sobte, les redaccions s'han encogit, han aplicat algun ERE, etc. I això fa que els periodistes visquin enmig d'una inseguretat laboral i tot el que s'interpreti com que poses en risc la carrera professional, pot ser un fre.

Molts cops inconscientment la tendència és a no buscar-se problemes i no exercir un periodisme que molesti els poders.

De totes maneres, la necessitat de publicitat o els lligams amb els bancs fan que el periodisme d'investigació molesti més que mai a la pròpia empresa.

S'han produït diverses coses. Els periodistes han de perseguir uns fets que, perquè estan amagats, no són fàcils de trobar. I malgrat les moltes eines d'investigació, amagar és més fàcil fins i tot que abans. Casos com el Gürtel, el Palau o els Pujol són de fa anys i, en canvi, el periodisme d'investigació no ha aconseguit arribar al cor d'aquestes trames. Tan sols ha estat possible quan una investigació judicial hi

PERFIL

Milagros Pérez Oliva (Eriste-Osca, 1955) és llicenciada en Ciències de la Informació, especialista en temes biomèdics, professora universitària i col·laboradora de mitjans com TV3 o la SER. Des de 1982, treballa a *El País*, on va arribar a ser redactora en cap. Va formar part de la Junta del Col·legi de Periodistes, sent vicedegana de la institució. A part d'aquest darrer Premi Margarita Rivièrè, també ha obtingut el Premi Nacional de Periodisme, el Premi Unicef o el Grífols de Bioètica, entre altres.

ha entrat. Per tant, és més difícil que abans, atès que el poder està més blindat i té més eines de camuflatge.

I les redaccions, menys recursos.

Les redaccions dels mitjans amb equips d'investigació els van desmantellar, i ara només en tenen els grans diaris. I, a més, fa la impressió que algunes grans exclusives dels últims anys fossin fruit del periodisme d'investigació quan eren filtracions interessades. I el que també ha erosionat la credibilitat dels mitjans és que no sempre som transparents sobre el periodisme que fem.

Molts quedarien en evidència.

Un dels controls de qualitat més importants és que els procediments són tan importants com els continguts. Com ara hi ha molta capacitat d'engany i molts poders intenten manipular l'opinió pública, és més important que mai que a les informacions apareguin elements amb què el lector pugui determinar si la informació és fiable o no. Si no és així, aquest pot arribar a la legítima conclusió que és una informació interessada, manipulada i filtrada per erosionar o trencar la carrera política d'algú. El periodisme ha de clarificar, ajudar a entendre el que passa. I aquest periodisme de filtració el que fa és embolicar, és el que es coneix com *la màquina del fang*.

Llençar porqueria.

En els últims deu o quinze anys l'arquitectura de la Transició s'ha fet malbé per culpa d'un sistema bipartidista que ha colonitzat les institucions i n'ha partiditzat el funcionament. I, en una fase posterior, la batalla política s'ha traslladat al control dels mitjans. Primer, als públics —amb lleis que creen dependència governamental—, però també als privats, ja que la televisió s'ha mostrat determinant per a la creació de l'opinió pública. Ho hem vist amb el fenomen Podemos.

Per crear líders, segur.

Per crear líders però, sobretot, per crear els *frames*, els marcs conceptuals que emmarquen el debat ideològic. Les batalles

som massa gent i, per tant, cal retallar les pensions. I els *spin doctors* dels partits saben que la batalla de l'opinió pública és fonamental, i que crear els *frames* favorables a les posicions del partit es fa a través dels mitjans de comunicació. I això explica, en part, per què en l'ecosistema mediàtic espanyol hi ha tants mitjans no rendibles que es mantenen...

Tu has estat Defensora de lector, una feina ingrata...

Hi ha molts pocs mitjans que tinguin aquesta figura de control de qualitat intern. Per tant, qui ho exerceix ho ha de fer de veritat. Una altra cosa és que les coses es poden i s'han de dir bé. I quan els lectors veuen que et prens el càrrec seriósament, estimules que t'escriguin més. És una figura, però, que tota la redacció sap que és ingrata. A ningú li agrada sortir al Defensor del lector.

"MARGARITA RIVIÈRÈ SEMPRE BUSCAVA ANAR MÉS ENLLÀ, LES CAUSES DE LES COSES. HEM PERDUT UN REFERENT INTEL·LECTUAL IMPORTANT"

polítiques no es guanyen o es perden en les votacions al Parlament sinó deu anys abans, quan s'ha establert el marc de discussió del problema. Quan els polítics discuteixen si retallar o no les pensions, aquesta batalla s'ha anat guanyant o perdent durant deu anys, quan els mitjans han estat presentant l'envelliment de la població com una catàstrofe natural perquè

Poques professions tenen un control de qualitat no exclusivament intern. A la policia hi ha mecanismes d'investigació interna, encara que no ho publiquen.

La merda la netegen a casa.

Es queda a dins. I, en canvi, nosaltres ho publiquem, fet que li dona la credibilitat. I aquesta transparència és molt incòmoda

per als periodistes que han fet alguna cosa malament. I el Defensor sap que la seva feina consisteix, precisament, a causar un disgust a algú cada setmana.

Parles de redaccions, tot i així, la majoria d'estudiants de Periodisme

"MOLTS COPS LA TENDÈNCIA DEL QUE PATEIX INSEGURETAT LABORAL ÉS NO EXERCIR UN PERIODISME QUE MOLESTI ALS PODERS"

treballaran a gabinets, com a consultors, etc. Tu treballes a *El País* des de 1982. Ets sents part d'una generació d'"últims mohicans"?

No els últims mohicans, però sí l'última generació de periodistes que exercim en aquest ecosistema. La meua generació ha arribat a la maduresa professional enmig de tres crisis superposades: l'econòmica, la sorgida arran del paradigma d'Internet i la crisi de credibilitat.

A l'enquesta del *Report.cat*, els periodistes suspensien amb un 4,52 la credibilitat dels mitjans...

És clar! Perquè som conscients del que passa. Per exemple, molts mitjans ja no tenen corresponsals a l'estranger. Es pot fer la mateixa informació sobre els refugiats sense tenir gent sobre el terreny i a base de fer "retalla i enganxa"? Amb tot, els canvis són més profunds que això. En els millors dels casos, els diaris que no han mort pateixen una metamorfosi que canvia radicalment les condicions en les quals es fa el periodisme. El periodisme és més necessari que mai, seguirà sent necessari, encara que no queda gens clar com serà en el futur. Les redaccions pensades per fer un producte cada vint-i-quatre hores ara treballen en el continu comunicacional. I ja no tenen lectors per tenir audiència. I això és un canvi important.

Tu vas ser de les primeres periodistes a especialitzar-te en salut a Espanya. El periodisme científic havia millorat molt. No sé si la urgència

constant actual s'està carregant el que s'havia après pel camí?

En part, sí. Amb la crisi del 2008, l'Associació de periodistes científics dels Estats Units va constatar que el primer a retallar en les redaccions era el periodisme especialitzat. Molts grans mitjans espanyols ja no tenen especialistes, mentre que el periodisme digital torna a posar en valor el periodisme "tot terreny" per al qual calen perio-

distes molt polivalents. La tendència a les redaccions —l'última reforma d'*El País* va per aquí— són grans equips que ja no estan dividits per seccions. Varem tenir uns anys de periodisme especialitzat i, ara, tenim la tendència contrària.

Ens carreguem els corresponsals, els especialistes...

Sí, i quin és el resultat? A les enquestes del CIS la ciutadania situa el periodisme al final de tot, i sis de cada deu considera que no es pot refiar de les notícies. La societat

"FEIA LA IMPRESSIÓ QUE ALGUNES EXCLUSIVES DELS ÚLTIMS ANYS FOSSIN FRUIT DEL PERIODISME D'INVESTIGACIÓ, QUAN EREN FILTRACIONS"

percep que els mitjans estan atrinxerats en posicions ideològiques i ha arribat a la convicció que per assabentar-se del que passa cal llegir més d'un diari. Així que miren més d'un mitjà digital. El problema és que la veritat dels fets no és el promig de les diferents interpretacions esbiaixades sobre aquesta realitat. I, davant d'això, el ciutadà està indefens, ja que pot creure que amb aquest promig ja es fa càrrec del que passa, quan no és així. No és una qüestió de promitjos, és una altra cosa. Que el ciutadà hagi de fer aquest tipus de càlcul és una catàstrofe.

En una professió tant canviant hi ha coses, però, que semblen que són immutables. Quan veurem una dona

dirigint un gran diari a Catalunya o Espanya?

Em va alegrar molt que el *New York Times* nomenés directora Jill Abramson, tot i que va durar molt poc. I el següent ja ha estat un home. Fa molts anys que de les facultats surten més dones que homes, i molt ben preparades. En canvi, les dones no estan millor que quan la Margarita Rivière va començar a acceptar càrrecs de responsabilitat. Els últims anys, la situació de les periodistes en les cúpules dels diaris fins i tot ha retrocedit.

I com expliquem això?

Té a veure, primer de tot, amb el fet que els mitjans sempre han estat mitjans de poder. Ara més que mai, hi ha unes sinèrgies entre el poder masculí dels partits i les entitats financeres i el poder masculí dels mitjans, que no es vol retirar. D'altra banda, hi ha les condicions laborals. Els directius dels mitjans, com a les grans empreses, han d'entregar-se en cos i ànima, unes condicions competitives que s'estan estenent més enllà de les àrees de màxima decisió, perquè degut al procés de desregulació i desorganització de les empreses periodístiques, les condicions de treball són cada cop més d'autoexigència. Els freelance viuen en

una gran situació d'estrès i s'autoexploten, sobretot quan estan més actius, entre els 30 i 50 anys. I aquests són els anys en què les dones han de decidir si volen tenir fills. Així que, tant si són directives com freelance, entra en contradicció amb les aspiracions a tenir una família, fills, amics...

...vida.

Vida! I, per tant, moltes dones que podrien ser directives han de decidir si volen estar sotmeses a la feina de manera tant competitiva perquè després, quan et facin un ERE o et treguin la confiança, ja no puguin tenir els fills que volies tenir? Per sort, cada cop hi ha més gent, més homes, que veuen que aquest sistema porta a l'estrès, a les crisis d'angoixa, a la infelicitat. **Ç**